

Formulas, teorēmas un paņēmieni (augstākais mācību satura apguves līmenis)

(pieļaujāmām burtu vērtībām)

Algebra un kombinatorika

$$C_{n+1}^{k+1} = C_n^k + C_n^{k+1}$$

$$(a + b)^n = \sum_{k=0}^n C_n^k a^{n-k} b^k = C_n^0 a^n + C_n^1 a^{n-1} b + \dots + C_n^k a^{n-k} b^k + \dots + C_n^{n-1} a b^{n-1} + C_n^n b^n$$

$$\log_a^k x = \frac{1}{k} \cdot \log_a x$$

Bezū teorēma

Polinomu $P(x)$ dalot ar $(x - a)$, atlikums $R = P(a)$.

Ģeometriskā progresija ($|q| < 1$)

$$S = \frac{b_1}{1 - q}$$

Matemātiskās indukcijas princips

Ja izteikums $A(n)$ ir patiess gadījumā, kad $n = 1$, un ja no šī izteikuma patiesuma jebkuram skaitlim $n = k$ izriet, ka tas ir patiess skaitlim $n = k + 1$, tad izteikums $A(n)$ ir patiess jebkuram naturālam skaitlim n .

1. Indukcijas bāze: pārbauda, vai $A(1)$ ir patiess ($n = 1$).
2. Induktīvais pieņēmums: pieņem, ka $A(k)$ ir patiess ($n = k$).
3. Induktīvā pāreja: pierāda, ka tādā gadījumā arī $A(k + 1)$ ir patiess ($n = k + 1$).
4. Secinājums: secina, ka $A(n)$ ir patiess visām naturālām n vērtībām.

Varbūtību teorija un statistika

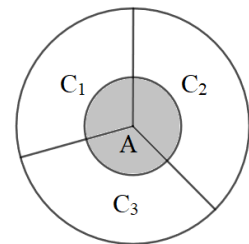
Ja A un B – savienojami notikumi, tad $P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B)$.

Pilnās varbūtības formula

Ja C_1, C_2, C_3 – nesavienojami notikumi, kas veido pilnu notikumu kopu, tad

$$P(A) = P(C_1 \cap A) + P(C_2 \cap A) + P(C_3 \cap A) \text{ jeb}$$

$$P(A) = P(C_1) \cdot P(A|C_1) + P(C_2) \cdot P(A|C_2) + P(C_3) \cdot P(A|C_3).$$

Bernulli formula

$$P_n(m) = C_n^m \cdot p^m \cdot q^{n-m},$$

kur n – mēģinājumu skaits, m – labvēlīgo iznākumu skaits,

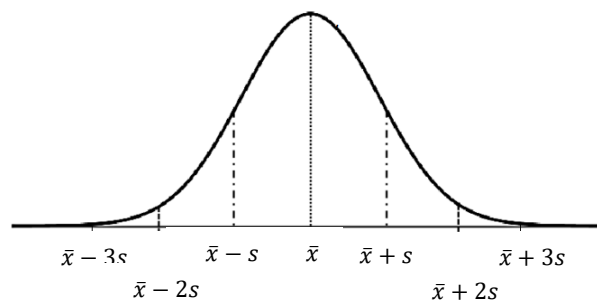
p – labvēlīga iznākuma varbūtība atsevišķā mēģinājumā, $q = 1 - p$.

Normālsadalījuma 1, 2 un 3 standartnoviržu likums

Intervālā $(\bar{x} - s; \bar{x} + s)$ atrodas $\approx 68,3\%$ visu gadījuma lieluma vērtību.

Intervālā $(\bar{x} - 2s; \bar{x} + 2s)$ atrodas $\approx 95,5\%$ visu gadījuma lieluma vērtību.

Intervālā $(\bar{x} - 3s; \bar{x} + 3s)$ atrodas $\approx 99,7\%$ visu gadījuma lieluma vērtību.

Regresijas taisnes vienādojums: $y - \bar{y} = k(x - \bar{x})$, kur $\bar{x}, \bar{y}$ – attiecīgi mainīgo x, y vidējās vērtības

Diskrēta gadījuma lieluma varbūtību sadalījums:
$$\sum_{i=1}^n p_i = 1$$

Diskrēta gadījuma lieluma sagaidāmā vērtība:
$$E(X) = \sum_{i=1}^n p_i x_i$$

Binomiāla varbūtību sadalījuma sagaidāmā vērtība:
$$E(X) = n \cdot p$$

Plaknes figūras

Trijstūris

$$S_{\Delta} = \sqrt{p(p-a)(p-b)(p-c)}$$

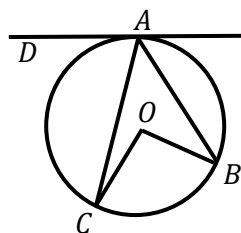
$$S_{\Delta} = pr$$

$$S_{\Delta} = \frac{abc}{4R}$$

p – pusperimetrs,

r – ievilktais riņķa līnijas rādiuss,

R – apvilktais riņķa līnijas rādiuss

Ievilktais leņķis

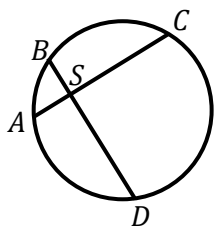
$$\sphericalangle BAC = \frac{1}{2} \sphericalangle BOC = \frac{1}{2} \widehat{BC}$$

Hordas–pieskares leņķis

$$\sphericalangle DAC = \frac{1}{2} \widehat{AC}$$

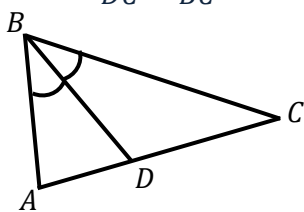
Krustiskas hordas

$$AS \cdot SC = BS \cdot SD$$

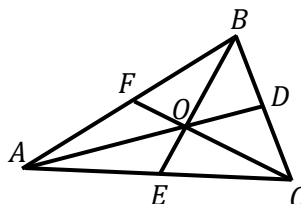
Bisektrises īpašība

$$\frac{AD}{DC} = \frac{AB}{BC}$$

Mediānu īpašība

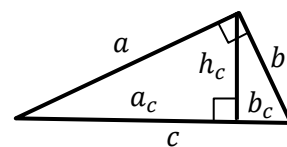
$$\frac{AO}{OD} = \frac{BO}{OE} = \frac{CO}{OF} = \frac{2}{1}$$

Eiklīda teorēma taisnleņķa trijstūrī

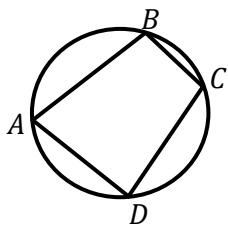
$$a^2 = a_c \cdot c \quad b^2 = b_c \cdot c$$

$$h_c^2 = a_c \cdot b_c$$

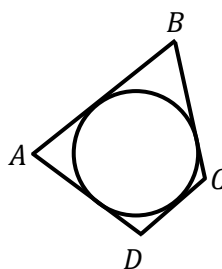
Ievilkts četrstūris

$$\sphericalangle A + \sphericalangle C = \sphericalangle B + \sphericalangle D$$

Apvilkts četrstūris

$$AB + CD = AD + BC$$

Telpiskie ķermeņi

Lodes daļas

$$S_{\text{segm}} = 2\pi RH$$

$$V_{\text{segm}} = \pi H^2 \left(R - \frac{H}{3} \right)$$

$$V_{\text{sekt}} = \frac{2}{3} \pi R^2 H$$

H – segmenta augstums,

R – lodes rādiuss

Slīpa prizma

$$S_{\text{sānu}} = P_n \cdot l$$

$$V = S_n \cdot l$$

l – sānu šķautnes garums,

P_n – normālšķēluma perimetrs,

S_n – normālšķēluma laukums

Nošķelts konuss

$$S_{\text{sānu}} = \pi(R_1 + R_2) \cdot l$$

$$V = \frac{\pi H}{3} (R_1^2 + R_1 R_2 + R_2^2)$$

H – nošķeltā konusa augstums,

R_1, R_2 – pamatu rādiusi,

l – veidule

Nošķelta piramīda

$$S_{\text{sānu reg.}} = \frac{1}{2} (P_1 + P_2) \cdot h_s$$

$$V = \frac{H}{3} (S_1 + S_2 + \sqrt{S_1 S_2})$$

P_1, P_2 – pamatu perimetri,

S_1, S_2 – pamatu laukumi,

h_s – apotēma

Vektori un analītiskā ģeometrija

Ja $\vec{a} = (a_x; a_y; a_z)$ un $\vec{b} = (b_x; b_y; b_z)$, tad

$$\vec{a} \cdot \vec{b} = |\vec{a}| \cdot |\vec{b}| \cdot \cos \alpha, \text{ kur } \alpha = \sphericalangle(\vec{a}; \vec{b})$$

$$\vec{a} \cdot \vec{b} = a_x b_x + a_y b_y + a_z b_z$$

$$\vec{a} \cdot \vec{b} = 0 \Leftrightarrow \vec{a} \perp \vec{b}$$

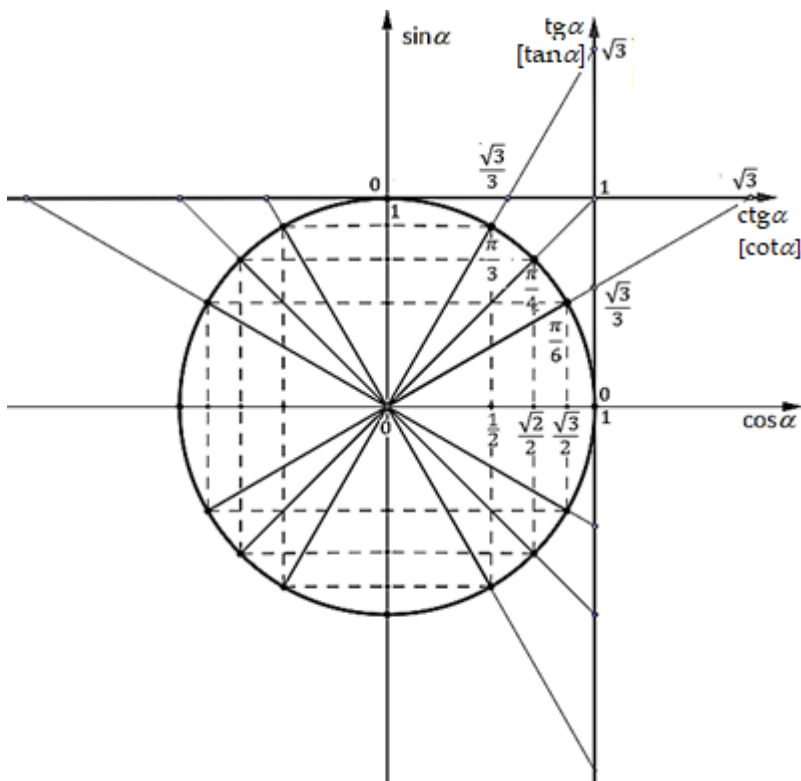
$$\vec{a} \parallel \vec{b} \Leftrightarrow \vec{a} = k \cdot \vec{b}, k \in R \left(\frac{a_x}{b_x} = \frac{a_y}{b_y} = \frac{a_z}{b_z} \right)$$

Attālums no punkta $(x_0; y_0)$ līdz taisnei

$$Ax + By + C = 0$$

$$d = \frac{|Ax_0 + By_0 + C|}{\sqrt{A^2 + B^2}}$$

Trigonometrija

$$\operatorname{tg} \alpha = \frac{\sin \alpha}{\cos \alpha}$$

$$\operatorname{ctg} \alpha = \frac{\cos \alpha}{\sin \alpha}$$

$$\operatorname{tg} \alpha \cdot \operatorname{ctg} \alpha = 1$$

$$1 + \operatorname{tg}^2 \alpha = \frac{1}{\cos^2 \alpha}$$

$$1 + \operatorname{ctg}^2 \alpha = \frac{1}{\sin^2 \alpha}$$

$$\operatorname{tg} 2\alpha = \frac{2 \operatorname{tg} \alpha}{1 - \operatorname{tg}^2 \alpha}$$

$$\operatorname{tg}(\alpha \pm \beta) = \frac{\operatorname{tg} \alpha \pm \operatorname{tg} \beta}{1 \mp \operatorname{tg} \alpha \operatorname{tg} \beta}$$

$$\sin \alpha \pm \sin \beta = 2 \sin \frac{\alpha \pm \beta}{2} \cos \frac{\alpha \mp \beta}{2}$$

$$\cos \alpha + \cos \beta = 2 \cos \frac{\alpha + \beta}{2} \cos \frac{\alpha - \beta}{2}$$

$$\cos \alpha - \cos \beta = -2 \sin \frac{\alpha + \beta}{2} \sin \frac{\alpha - \beta}{2}$$

Funkcijas robeža

$\lim_{x \rightarrow a} f(x) = f(a)$, kur $f(x)$ – nepārtraukta punktā $x = a$

Robežu pamatīpašības

Ja k ir konstante un eksistē galīgas robežas

$\lim_{x \rightarrow a} f(x)$ un $\lim_{x \rightarrow a} g(x)$, tad

$$\lim_{x \rightarrow a} (k \cdot f(x)) = k \cdot \lim_{x \rightarrow a} f(x)$$

$$\lim_{x \rightarrow a} (f(x) \pm g(x)) = \lim_{x \rightarrow a} f(x) \pm \lim_{x \rightarrow a} g(x)$$

$$\lim_{x \rightarrow a} (f(x) \cdot g(x)) = \lim_{x \rightarrow a} f(x) \cdot \lim_{x \rightarrow a} g(x)$$

$$\lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x)}{g(x)} = \frac{\lim_{x \rightarrow a} f(x)}{\lim_{x \rightarrow a} g(x)}, \text{ kur } \lim_{x \rightarrow a} g(x) \neq 0$$

Darbības ar robežām, kuras vienādas ar 0 vai ∞

Ja $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = \infty$ un k – konstante, tad

$$\lim_{x \rightarrow a} kf(x) = \infty$$

$$\lim_{x \rightarrow a} \frac{k}{f(x)} = 0$$

Ja $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = 0$ un k – konstante, tad

$$\lim_{x \rightarrow a} kf(x) = 0$$

$$\lim_{x \rightarrow a} \frac{k}{f(x)} = \infty$$

Robežu nenoteiktību novēršana

Ja, aprēķinot robežu racionālai daļveida funkcijai, iegūst nenoteiktību $\left(\frac{0}{0}\right)$, tad daļas skaitītāju un saucēju sadala reininātājos un saīsina daļu.

Ja, aprēķinot robežu racionālai daļveida funkcijai, iegūst nenoteiktību $\left(\frac{\infty}{\infty}\right)$, tad daļas skaitītāju un saucēju dala ar mainīgā augstāko pakāpi.

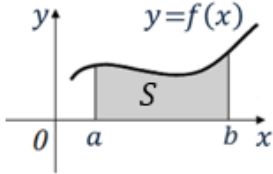
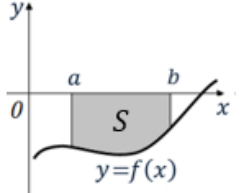
Funkcijas atvasinājums

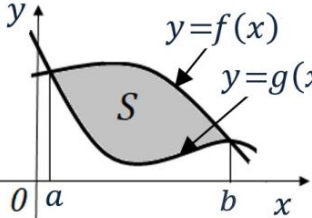
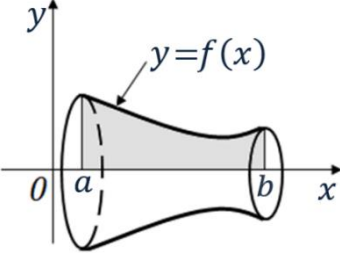
Pamatfunkciju atvasinājumi	Atvasināšanas kārtulas	Atvasinājuma ģeometriskā interpretācija
$C' = 0$ $x' = 1$ $(x^n)' = n \cdot x^{n-1}$ $(\sqrt{x})' = \frac{1}{2\sqrt{x}}$ $(\sin x)' = \cos x$ $(\cos x)' = -\sin x$ $(e^x)' = e^x$ $(\ln x)' = \frac{1}{x}$	$(C \cdot u)' = C \cdot u'$ $(u \pm v)' = u' \pm v'$ $(u \cdot v)' = u' \cdot v + u \cdot v'$ $\left(\frac{u}{v}\right)' = \frac{u' \cdot v - u \cdot v'}{v^2}$ $f'(u(x)) = f'(u) \cdot u'(x)$ kur C – konstante, u, v – argumenta x funkcijas	Grafika pieskares vienādojums punktā $(x_0; f(x_0))$ $y - f(x_0) = k(x - x_0)$, kur $k = f'(x_0) = \operatorname{tg} \alpha$ α – pieskares leņķis ar Ox ass pozitīvo virzienu Atvasinājuma fizikālā interpretācija Ja koordināta atkarībā no laika t ir $x(t)$, tad ātrums $v(t) = x'(t)$, paātrinājums $a(t) = v'(t) = x''(t)$

Integrālis

Ja $F(x)$ ir funkcijas $f(x)$ primitīvā funkcija, tad $F'(x) = f(x)$.

Neoteiktais integrālis: $\int f(x) dx = F(x) + C$, kur $F(x)$ – viena no $f(x)$ primitīvajām funkcijām,
 C – integrācijas konstante

$\int x^n dx = \frac{x^{n+1}}{n+1} + C \quad (n \neq -1)$ $\int \frac{1}{x} dx = \ln x + C$ $\int \sin x dx = -\cos x + C$ $\int \cos x dx = \sin x + C$ $\int e^x dx = e^x + C$ <p>Nūtona–Leibnica formula Ja $F(x)$ – funkcijas $f(x)$ primitīvā funkcija intervālā $[a; b]$, tad</p> $\int_a^b f(x) dx = F(x) \Big _a^b = F(b) - F(a)$	<p style="text-align: center;">Līklīnijas trapeces laukums</p> <p>Ja $f(x) \geq 0$, kad $x \in [a; b]$, tad</p> $S = \int_a^b f(x) dx$ <p>Ja $f(x) \leq 0$, kad $x \in [a; b]$, tad</p> $S = \left \int_a^b f(x) dx \right $
---	--

<p style="text-align: center;">Plaknes figūras laukums starp divām līknēm</p> $S = \int_a^b (f(x) - g(x)) dx$	<p style="text-align: center;">Rotācijas ķermeņa tilpums</p> $V = \pi \int_a^b (f(x))^2 dx$
--	---